

ČAS DĚJIN A ČAS ČLOVĚKA

/Ladislav Soldán/

Josef Bouček: Smrt v zahradě Girardinů (Spor o dědictví občana J.J.). Činohra Státního divadla v Ostravě, premiéra 7.února 1987. Režie Lída Engelová j.h., scéna kostýmy Ludmila Pavlousková j.h., hudba Zdeněk Šíkola j.h., choreografie Ivan Hurych, dramaturg a asistent režie dr.Ladislav Slíva,

Hra Josefa Boučka Smrt v zahradě Girardinů měla československou premiéru v jihlavském Horáckém divadle na podzim 1986. Brzy se objevila i na plzeňské scéně, kde jí režírovala Lída Engelová. Nemohu tady srovnat plzeňské provedení s ostravským, protože jsem představení v Plzni neviděl. Psal jsem ale o inscenaci jihlavské. V Horáckém divadle byla Boučkova hra nastudována v režii zasloužilého umělce Ladislava Panovce. A pojata - lapidárně vyjádřeno - jako historická metafora a zároveň detektivka. Detektivní prvek se neztratil ani při provedení ostravském. V režii L.Engelové byl však kladen důraz především na historický čas, v němž probíhá děj.hry. Inscenátpry přitom tento záměr správně nikterak nevedl jenom k tomu, aby předváděli historický "dokument", fiktivní příběh na pozadí událostí z období Velké francouzské revoluce o tom, zda byl filozof J.J.Rousseau zavražděn anebo jestli zesnul nešťastnou náhodou.

Historický čas traktovaného děje byl zdůrazněn výpravou s černým závěsem v pozadí a příchodem herců na vlastní dějiště hry po sešikmené ploše. Aniž by ovšem nějak akcentovalo prostředí zahrady; naopak scéna celá jakoby byla až zešedlá. J.J.Rousseau, postava o níž se hraje, se volně pohybuje - neviděn jinými a sám jich nedbaje. Není tedy nijak oddělen od ostatních třeba "snovým závěsem". Divákovi to nijak nevadí - přijímá to jako danost, plně hru chápe, vychutnává její účín. František Šec, který ztvárnil Rousseaua, tohoto komentátora vlastního osudu,

mohl snad být ještě víc ironický, než byl; a také snad nemusel ani tak, hlavně hlasem, zdůrazňovat filozofovu "stařeckost".

Zajímavý a snad i experimentátorský, přitom však velmi jednoduchý prvek byl inscenátory užít v rámci hudebního (a vůbec zvukového) aranžmá. Mám na mysli jakési svisty, které čas od času zazněly a zpravidla předcházely vstupu postav na scénu. Anebo šlo o vzdálenou kanonádu, dunění děl revoluční doby? V každém případě také tento prvek umocňoval působení scénických akcí.

Inscenace patří k nejvýraznějším činům souboru v sezóně 1986-87. A to i přesto, že po nečekaném úmrtí zasloužilého umělce Karla Vochoče musel roli starosty Maillarta ztvárnit Josef Novák, jemuž se přece jen nepodařilo vystihnout pravou tvář jedné ze stěžejních "postav z lidu" - Maillartovu venkovskou robustnost a naivitu, ale zároveň chytráctví.

Napsal jsem záměrně, že Maillart, třebaže starosta, patří mezi postavy z lidu. Neboť postavy z lidu, příslušníci vrstev, které uskutečnily revoluční převrat, nejsou v Boučkově hře v pozadí. Také mezi nimi existuje střet, spor o Rousseaua, stejně jako mezi příslušníky rodiny bývalých šlechticů Girardinů, filozofových hostitelů (markýze de Girardin hraje Jan Miller, jeho ženu Eva Kaplerová, syna Karel Vlček). Režie v ostravském provedení tento "střet o Rousseaua" zdůraznila víc než inscenace jihlavská. Vynikajícího představitele jedné z tvůrčích osobností lidu, ale spolu s tím i muže, který musí najít řešení stůj co stůj, našla režisérka v Jiřím Čapkovi, který hrál revolučního komisaře Fontaina. Jan Filip zaujal tím, jak se mu podařilo vykreslit Johna Ballyho, bezcharakterního Angličana, milence Terezy Levasseurové, družky Rousseauovy (hraje ji velmi dobře zasloužilá umělkyně Milena Asmanová), vcelku jednoduchými hereckými prostředky bez toho, aby se uchýloval ke zbytečnému karikování anebo snad dokonce převedení role až do komediální polohy.

Cílem Boučkovy hry ovšem není jenom vypovídat o lidech a událostech z doby Velké francouzské revoluce, zobrazit

spor občanů, lidí aktivních v revoluci, s dožívajícím světem feudálů. Dramatik si ve svém přístupu k historické látce klade náročnější cíl. Hra usiluje mít dynamiku historické metafor, sondy směřující nejen k psychologii postav z doby, o níž pojednává, nýbrž do nitra člověka jako bytosti prožívající historický čas. V tom spočívá i její aktualizací poslání. Ostravská inscenace je nijak nezanedbala; poučení z historie z ní zaznělo naplno.